

Monoteist Dinlerde Kadın –Tarihsel ve Çağdaş Yaklaşımlar-

Yazar: Nahide Bozkurt

Türkçe, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2023, 173 sayfa.

Muhammet Ali TUZLU | [0000-0002-8755-6903](https://orcid.org/0000-0002-8755-6903) | ROR ID: <https://ror.org/04mmwq306>

E-Posta: muhammetalituzlu@trabzon.edu.tr

Trabzon Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi, Trabzon, Türkiye

Atıf Bilgisi

Tuzlu, Muahmmet Ali. “Monoteist Dinlerde Kadın –Tarihsel ve Çağdaş Yaklaşımlar-”. Dini Araştırmalar 67 (Aralık 2024), 495-501.

<https://doi.org/10.15745/da.1557611>

Geliş Tarihi	28.09.2024
Kabul Tarihi	06.12.2024
Yayın Tarihi	20.12.2024
Değerlendirme	Kitap Kritiği Editörü
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İntihal.net
Etik Bildirim	diniarastirmalar98@gmail.com
Yapay Zeka Bildirimi	Bu çalışma hazırlanırken yapay zeka araçları kullanılmamıştır.
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Citation

Tuzlu, Muahmmet Ali. "Monoteist Dinlerde Kadın -Tarihsel ve Çağdaş Yaklaşımlar-". Religious Studies 67 (December 2024), 495-501.

<https://doi.org/10.15745/da.1557611>

Date of Submission	28.09.2024
Date of Acceptance	06.12.2024
Date of Publication	20.12.2024
Peer-Review	Book Review Editor
Plagiarism Checks	Yes - İntihal.net
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	diniarastirmalar98@gmail.com
Artificial Intelligence Statement:	Artificial intelligence tools were not used in the preparation of this study.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Değerlendirmeye konu olan eser, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı'nda görev yapan Prof. Dr. Nahide Bozkurt'un *Monoteist Dinlerde Kadın -Tarihsel ve Çağdaş Yaklaşımlar-* isimli kitabıdır. Bozkurt, “Dinlerde Kadın” başlıklı dersleri, danışmanlığını yürüttüğü lisansüstü tezleri, daha önce kaleme almış olduğu pek çok araştırma makalesi ve konuşmacı olarak katıldığı konferanslar ile konuya dair birikimi ve titiz çalışmaları ile dikkat çekmektedir.¹ Ankara Okulu Yayınları tarafından 2023 yılında basımı gerçekleştirilen ve yazarın uzun yıllar boyunca kazandığı deneyimlerinin bir sonucu olan mezkûr çalışma Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâm dinlerinde kadınların rollerine dair incelemelerin yer aldığı üç bölümden oluşmaktadır. Müellif, monoteist dinler başlığı altında ele aldığı bu üç dinin kutsal metinleri etrafında şekillenen kadının statüsünü tarihsel ve çağdaş yaklaşımlar ışığında ele almayı amaçladığını belirtmiş ve temel bir referans bağlamı oluşturmak suretiyle farklı perspektifleri kısa ve öz bir şekilde bir araya getirmeyi hedeflemiştir. Nitekim yazara göre, okuyucunun bu perspektifler ile tanışması kadının dinlerdeki rolü noktasında yeni bakış açılarının oluşmasına imkân tanıyacaktır (s. 8).

Giriş kısmının yer almadığı eserde bölümler, okuyucunun hazır bulunuşluğunu aşama aşama geliştirecek şekilde tasarlanmıştır. Örneğin, “Yahudilik ve Yahudilikte Kadın” başlıklı birinci bölüm, a) Yahudilik, b) Yahudilikte Kadın olmak üzere iki ana başlık altında inşa edilmiştir. Diğer bölümlerde de aynı yöntem takip edilmiştir. Bu noktada birinci başlık, kadının statüsünü inceleme konusu edinen dinin tarihçesi, kutsal kitapları, düşünce ekolleri vb. bilgilere ayrılmıştır. Muhtevası itibariyle bu başlık bölümlerin giriş aşaması olarak kabul edilebilir. Kanaatimize göre bu bilgiler, okuyucunun din ve kutsal metinler hakkındaki birikimini güçlendirip, ileri düzeydeki anlayışa geçiş yapabilmesine imkân sağlayacak

¹ Yazarın örnek bazı araştırmaları için bk. Nahide Bozkurt, “Geschlecht, Mann, Frau, Familie/ Cinsiyet, Kadın, Aile”, *Der Mensch in Christentum und Islam/ Müslümanlık ve Hıristiyanlık'ta İnsan* (Stuttgart: Kohlhammer, 2019), 133-140; Nahide Bozkurt, “Kutsal Metinler ve Müslümanların Kadın Algısı Üzerine”, *Müslüman Kadının Tarihi*, ed. Feyza Betül Köse (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2021), 13-38. Nahide Bozkurt, “Frauen im Koran und der historische Kontext”, *Islam, Frauen und Europa-Islamischer Feminismus und Gender Jihad-neue Wege für Musliminnen in Europa?*, ed. Ina Wunn - Mualla Selçuk (Stuttgart: Kohlhammer, 2013), 128-129.

niteliktedir. Zira bu bilgileri kavrayan okuyucu artık bir sonraki aşamaya geçmeye hazırdır.

Kitabın yaklaşık yarısını ihtiva eden “Yahudilik ve Yahudilikte Kadın” başlıklı birinci bölüm, Yahudilik tarihi ve kutsal kitapları hakkında giriş mahiyetinde açıklamalar ile okuyucunun zihnini konuya hazır hale getirirken “Tevrat Metinlerini Anlama ve Yorumlama Metodolojisi Üzerine” alt başlığı ile hem erken dönem hem de çağdaş dönem Yahudi hermenötiği ana hatlarıyla tasvir edilmektedir. Giriş mahiyetindeki bu hazırlık sürecinin sonunda okur, yazar tarafından ana konunun işlendiği “Yahudilikte Kadın” başlığına yönlendirilir. Ayrıca dönemin kadın algısı ve perspektifinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla Tevrat’ta yer alan bazı kadın figürlerin klasik ve modern yaklaşımlar doğrultusunda nasıl ve hangi şekilde algılandıkları vurgulanmıştır. Böylelikle Yahudi kutsal metinlerinde geçmişten günümüze ileri sürülen farklı perspektifler, çağdaş yaklaşımlar ile bir arada değerlendirilebilmektedir. Bu durum, okuyucunun konuya daha geniş bir çerçeveden yaklaşmasını mümkün kılmaktadır. (ss. 23-84).

“Hıristiyanlık ve Hıristiyanlık’ta Kadın” başlıklı ikinci bölüm Hıristiyanlık tarihi ve kutsal kitapları hakkında giriş mahiyetinde açıklamalar ile başlamakta, kutsal metinlerde yer alan kadın statüsünü bütüncül bir bakış açısıyla sunabilme gayreti doğrultusunda devam etmektedir. Yazar, kutsal metinlerdeki ana yaklaşımı kadınların toplumsal ve sosyo-kültürel alanda kaybettiği itibarın İsa tarafından yeniden kazandırılması bağlamında sergilemiştir (ss. 96-97).

"İslâm ve İslâm’da Kadın" başlıklı üçüncü bölüm diğer bölümlere nazaran daha geniş kapsamlıdır. Nitekim bu başlık altında evlilik, cinsellik, boşanma ve ayrımcılık bağlamında birçok âyetin klasik ve modern yaklaşımlarda hangi bağlamlarda değerlendirildiği konu edilmiş, sırası geldikçe etimolojik detaylara da yer verilmiştir. Ayrıca örtünme ve ahirette kadının rolüne dair açılan özel başlıklar, özellikle bu başlık altında değerlendirilmiştir. İncelenen konuları tarihi süreç içerisinde şekillenen klasik, modern, tarihsel ve feminist yaklaşımların eşliğinde ele alan bu bölüm, Sebe Melikesi Belkıs ve Havle örneğinde Kur’ân-

ı Kerîm’de yer alan kadın portreleri ile sona ermektedir.

İncelemeye konu edilen eser kullandığı kaynaklar bakımından da ayrıca değerlendirilmeyi hak etmektedir. Zira eserde alanın uzmanları ve din görevlilerinin de araştırma notlarına başvurulmuştur. Nitekim “Yahudilik ve Yahudilikte Kadın” isimli birinci bölüm Türkiye Hahambaşılığı Müşaviri Yusuf Altıntaş’ın şahsi notlarından istifade edilerek oluşturulmuştur. Yine “Hıristiyanlık ve Hıristiyanlık’ta Kadın” başlıklı ikinci bölüm için Katolik Rahibe Marta Gratz’a’dan alınan notlara başvurulmuştur. Ayrıca esere, okuyucunun yararlanabilmesi amacıyla bazı haritalar eklenmiş, görsel materyal üzerinden okuyucunun dile getirilenleri daha iyi anlamasının önü açılmıştır.

Eserde giriş ve sonuç bölümlerinin bulunmaması kanaatimizce yazarın okuyucu üzerinde herhangi bir etki bırakmak istememesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim kendisinin de belirttiği gibi ana hedef okuyucuyu ele alınan konularda farklı bakış açılarıyla buluşturabilmek ve bu sayede kadının monoteist dinlerdeki statüsüne dair yeni bakış açılarının oluşabilmesini sağlayabilmektir (s. 8). Bu anlamda yazarın tutarlı bir yöntem takip ettiği dile getirilmelidir.

Bozkurt’un eseri ile olan mesafesine dair de birkaç söz söylemek gerekmektedir. Müellifin kitabının ön sözünde “İslâm’da Kadın” başlıklı bölümde okuyucusunu bir anlamda uyarmakta ve sahip olduğu ilahiyatçı akademisyen Müslüman kadın kimliğinin yorumlarında etkili olduğunu dile getirmektedir. Bilindiği gibi tarihsel bir metinde yazar ve kaleme aldığı eser arasında mutlak bir objektiflik sağlanabilmesi mümkün değildir.² Bu noktada Bozkurt’un dile getirdiği kimliğinin değerlendirmelerine ne ölçüde yansıdığı, onu objektif bir bakış açısından uzaklaştırıp uzaklaştırmadığı sorusu akıllara gelmektedir. Bu muhtemel soruya

² Carr, tarihçinin seçtiği olaylar, kaynaklar ve yorumlar aracılığıyla kendi dünya görüşünü yansıttığını ve bir tarihçinin politik, ideolojik arka planının yazım sürecine etki edeceğini dile getirir. Bk. Edward Hallett Carr, *Tarih Nedir?*, çev. Gizem Gürtürk (İstanbul: İletişim, 2018). Hayden White ve Peter Novick de bu minvaldeki düşüncelerini kaleme aldıkları çalışmalarında dile getirmişlerdir. Bk. Hayden White, *Metatarih Ondokuzuncu Yüzyıl Avrupası’nda Tarihsel İmgelem*, çev. Mehmet Küçük (İstanbul: Ketebe, 2022); Peter Novick, *That Noble Dream: The “Objectivity Question” and the American Historical Profession* (Cambridge: Cambridge University Press, 1988).

kanaatimizce şöyle bir cevap verilebilir: Yazar eserin akışında zaman zaman öznel çıkarımlarda bulunsa da (s. 148, 149, 153) tarihsel süreçte ileri sürülen yaklaşımların hangisinin doğru, yanlış ya da daha tutarlı olduğuna dair herhangi bir tercih yapmamış, okuyucuyu bir görüşe ikna etme çabası içinde olmamıştır. Bu anlamda Bozkurt'un çalışmada nesnel ve objektif bir tutum benimsediğini vurgulamak gerekecektir.

Sonuç olarak *Monoteist Dinlerde Kadın -Tarihsel ve Çağdaş Yaklaşımlar-* başlıklı kitabın Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâm'da kadının statüsüne dair farklı perspektifleri bir arada bulundurması bağlamında mevcut literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Eserin kutsal metinler etrafında şekillen geleneksel ve modern yaklaşımların tarihsel süreçte nasıl bir değişiklik geçirdiğini anlamak ve çağdaş toplumsal normlar ile ne ölçüde ilişkilendirildiğini kavramak açısından değerli bir başlangıç kitabı olduğuna da ayrıca vurgu yapmak gerekecektir.

Kaynakça

- Bozkurt, Nahide. “Frauen im Koran und der historische Kontext”. *Islam, Frauen und Europa-Islamischer Feminismus und Gender Jihad-neue Wege für Musliminnen in Europa?* ed. Ina Wunn - Mualla Selçuk. 128-129. Stuttgart: Kohlhammer, 2013.
- Bozkurt, Nahide. “Geschlecht, Mann, Frau, Familie/ Cinsiyet, Kadın, Aile”. *Der Mensch in Christentum und Islam/ Müslümanlık ve Hıristiyanlık'ta İnsan*. 133-140. Stuttgart: Kohlhammer, 2019.
- Bozkurt, Nahide. “Kutsal Metinler ve Müslümanların Kadın Algısı Üzerine”. *Müslüman Kadının Tarihi*. ed. Feyza Betül Köse. 3/13-38. İstanbul: Ensar Nesriyat, 2021.
- Carr, Edward Hallett. *Tarih Nedir?* çev. Gizem Gürtürk. İstanbul: İletişim, 2018.
- Novick, Peter. *That Noble Dream: The “Objectivity Question” and the American Historical Profession*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- White, Hayden. *Metatarih Ondokuzuncu Yüzyıl Avrupası'nda Tarihsel İmgelem*. çev. Mehmet Küçük. İstanbul: Ketebe, 2022.